

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

ЛИТВИН НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК 342.9:351.72.004(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Ірпінь – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Університеті Державної фіскальної служби України, Державна фіскальна служба України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, доцент
Мацелик Тетяна Олександрівна,
Університет державної фіскальної служби
України, завідувач кафедри
фінансового права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
Проценко Тарас Олександрович,
Державний науково-дослідний інститут МВС
України, перший заступник директора;

доктор юридичних наук, професор
Приймаченко Дмитро Володимирович,
Університет митної справи та фінансів,
проректор з наукової роботи;

член-кореспондент НАПрН України,
доктор економічних наук, професор
Швець Микола Якович,
Інститут законодавства Верховної Ради України,
головний консультант.

Захист відбудеться «22» лютого 2019 року о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.02 в Університеті державної фіскальної служби України за адресою: 08205, м. Ірпінь, вул. Садова, 55.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.

Автореферат розісланий «18» січня 2019 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

І. В. Чеховська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою умовою існування та розвитку незалежної держави є успішна інформаційна діяльність органів державної влади. З метою задоволення цих потреб органи державної влади створюють інформаційні служби, системи, мережі, бази й банки даних. На сьогодні у цьому напрямі відбувається і процес перебудови органів Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України). У межах зазначених перетворень розробляються стратегічні вектори розвитку ДФС, які базуються на основних принципах її діяльності – адмініструванні податків, зборів, митних платежів та ЄСВ, наданні якісних послуг платникам та сприянні міжнародній торгівлі й підприємницькій діяльності. Нині, ураховуючи вимоги сьогодення та потреби платників податків в онлайн сервісах, інформаційні технології та інфраструктуру визнано пріоритетним напрямом розвитку ДФС, реалізовуватися який буде за рахунок автоматизації внутрішніх процедур діяльності ДФС, розбудови сучасної, стабільної та захищеної ІТ-інфраструктури, розвитку митної інфраструктури.

Згідно зі Звітом ДФС України за 2017 рік для підвищення показників України у рейтингу Світового банку «Doing Business» ДФС України проведено низку заходів, спрямованих на створення комфортних умов для платників податків, зокрема модернізацію електронних сервісів, удосконалення митних процедур, оптимізацію звітності. Так, у 2017 році було започатковано інформаційно-телекомунікаційну систему «Електронний кабінет», у якій майже на 100% забезпечено функціонування сервісів для юридичних осіб – платників ПДВ і платників спрощеної системи оподаткування та реалізацію повного спектра сервісів для платників податків. Крім того, запроваджено Єдину базу індивідуальних податкових консультацій, що надаються в письмовому вигляді та забезпечено доступ до неї на офіційному веб-порталі ДФС України через електронний сервіс «Електронний кабінет платника», яким можна користуватися вільно та безоплатно. На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2017 р. № 878 доопрацьовані програмно-інформаційні комплекси, які задіяні в системі «Єдине вікно», для підготовки та проведення надалі тестування всіх механізмів Інформаційної системи ДФС з метою їх наступного впровадження. Проте необхідно відзначити, що ці нововведення повною мірою не зменшили впливу людського фактору на діяльність суб'єктів податкових та митних правовідносин і потребують подальшого вдосконалення.

Крім того, на сьогодні залишається невирішеним питання вільного доступу контролюючих органів до інформаційних баз даних інших установ, які мають відомості про доходи, витрати, фінансові зобов'язання та фінансове становище платників податків.

Зазначимо, що постійне ускладнення фінансово-господарської діяльності у зв'язку з участю України у глобалізаційних процесах призвело до інфляції нормативно-правового регулювання діяльності контролюючих органів відносно економічних відносин у суспільстві. Досить складним залишається питання створення безпечної з позиції захисту персональних даних інформаційної бази органів ДФС України в сучасних умовах їх функціонування. А це потребує розроблення та впровадження низки пропозицій щодо адміністративно-правового забезпечення

інформаційної діяльності фіскальних органів. Важливість вирішення цієї проблеми зумовлена сукупністю зовнішніх і внутрішніх факторів, виникнення яких є закономірним підсумком розвитку системи фіскальних органів в Україні, сучасним політичним та економічним курсом України і, звичайно, спадщиною Радянського Союзу. Відсутність системного підходу в ухваленні нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти інформаційної діяльності органів ДФС України, необхідність у додатковій правовій регламентації окремих аспектів цієї діяльності, їх деталізація у внутрішньовідомчих актах додатково підвищують актуальність теми дисертаційної роботи.

Доцільно вказати на те, що впродовж останніх років головними проблемами у правовому забезпеченні інформаційної діяльності фіскальних органів залишаються такі: упровадження новітніх технологій; збільшення обсягу опрацьованої інформації, що вимагає залучення значних ресурсів; кадрове забезпечення органів ДФС України висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти методологічним і технологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи для практичного впровадження інформаційної політики в податкових та митних органах; правове забезпечення захисту інформації, що використовується у їх діяльності; недосконалість правової регламентації взаємодії влади і ЗМІ, відсутність контролю за діяльністю ЗМІ під час формування й реалізації державної інформаційної політики у діяльності органів ДФС України. Усе це спричиняє потребу в удосконаленні адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

Актуальність проблеми в теоретико-методологічному плані зумовлена її недостатньою розробленістю у вітчизняному адміністративному та інформаційному праві. При цьому окремі аспекти окресленої проблематики досліджувалися різними вченими досить тривалий час. Виходячи з цього, на формування висновків щодо окремих питань інформаційної політики держави вплинули положення, викладені у працях учених, що спеціалізуються у сфері інформаційного права, а саме: І. В. Арістової, О. А. Баранова, К. І. Белякова, І. Р. Березовської, В. М. Брижка, В. М. Глушкова, Б. А. Кормича, Г. М. Линника, А. І. Марущака, А. М. Новицького, Н. Б. Новицької, О. В. Олійника, В. Ф. Опришка, В. Г. Пилипчука, І. М. Сопілко, М. Я. Швеця, В. С. Цимбалюка та ін.

Значний вплив на позицію автора щодо питань адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності державних органів, зокрема фіскальних, мали наукові висновки, що були сформульовані у роботах таких вітчизняних вчених: В. Б. Авер'янова, Ю. І. Аністратенко, О. О. Бандурки, В. Т. Білоуса, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, О. О. Бригінця, О. Г. Боднарчука, О. М. Буханевича, Л. К. Воронової, Ю. В. Гаруста, С. К. Гречанюка, А. В. Головача, А. В. Дегтяря, О. А. Долгий, Р. А. Калюжного, Л. М. Касьяненко, І. П. Катеринчука, Л. П. Коваленко, В. К. Колпакова, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, І. Є. Криницького, О. В. Кузьменко, М. П. Кучерявенка, О. А. Лукашева, Д. М. Лук'янця, Т. О. Мацелик, О. І. Миколенка, В. Я. Настюка, Н. В. Никитченко, Ю. В. Оніщика, В. І. Полюховича, Д. В. Приймаченка, Т. О. Проценка, А. О. Реви, А. В. Роздайбіди, О. П. Рябченко, Л. А. Савченко, А. О. Селіванова, І. В. Чеховської, В. О. Шамрая та ін.

Підґрунтям дослідження правових основ інформаційної діяльності, інформаційної безпеки та формування нових відносин інформаційного суспільства стали роботи таких учених як: В. І. Вернадського, В. М. Гейця, М. В. Гордійчук, А. В. Колодюка, В. А. Коляденка, Б. А. Кормича, В. А. Ліпкана, В. М. Лопатіна, Н. С. Мороз, В. І. Мунтіяна, Н. Р. Нижник, В. М. Поповича, О. В. Олійника, В. П. Семиноженка, О. В. Сирового, І. О. Трубіна, В. М. Щербини та ін.

Спеціальними дослідженнями адміністративно-правових засад, які безпосередньо стосуються предмету дисертації та є її теоретичним підґрунтям стали дисертаційні роботи: Є. П. Бабалика «Адміністративно-правові основи інформаційного забезпечення митних органів в Україні» (2010 р.), Є. Є. Бамбізова «Інформаційна функція Державної фіскальної служби України» (2017 р.), Є. А. Бовкуна «Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів Державної податкової служби України» (2012 р.), Т. С. Касянюк «Правове забезпечення інформатизації Державної податкової служби України» (2013 р.), І. П. Катеринчука «Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України» (2015 р.), О. О. Косиці «Правове регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері справляння податків» (2014 р.), В. Я. Мацюка «Використання інформаційного ресурсу підрозділами податкової міліції для прийняття управлінського рішення» (2004 р.), Д. О. Мороза «Адміністративно-правові засади діяльності податкової міліції як суб'єкта інформаційних відносин в Україні» (2016 р.), А. М. Новицького «Правові основи формування інститутів інформаційного суспільства в Україні: теорія та практика» (2012 р.), Т. О. Проценка «Правове регулювання адміністрування податків і митних платежів» (2008 р.), Д. В. Приймаченка «Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави» (2007 р.), Т. О. Рекуненко «Адміністративно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів Державної податкової служби України» (2012 р.), Д. Я. Семир'янова «Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підрозділами податкової міліції України» (2004 р.), І. С. Стаценко-Сургучевої «Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України» (2008 р.), Т. В. Субіної «Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки в органах Державної податкової служби України» (2010 р.) та ін.

Незважаючи на це, накопичені знання щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України потребують систематизації і подальшого розвитку, а чинне законодавство, норми якого регулюють відносини у зазначеній сфері, не можна назвати ефективним. Крім того, більшість із зазначених науковців здійснювали свої дослідження з урахуванням норм законодавства, яке на сьогодні повністю або частково втратило чинність, а норми новоприйнятих актів з теми дослідження потребують належного аналізу та осмислення. Зазначене ще раз підтверджує актуальність теми дисертаційної роботи та необхідність у подальшому опрацюванні специфіки адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження здійснено на виконання окремих положень Закону України «Про Національну

програму інформатизації» від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР, Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 р. № 537-V, Стратегічного плану розвитку ДФС України на 2015–2018 роки, затвердженого наказом ДФС України від 12 лютого 2015 р. № 80, Доктрини інформаційної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68/2016, та Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016 – 2020 роки, схвалених на Загальних зборах НАПрН України 3 березня 2016 року.

Дисертацію виконано згідно з планом наукових досліджень Науково-дослідного центру з проблем оподаткування та кафедри управління, адміністративного права та процесу й адміністративної діяльності Національного університету державної податкової служби України. Здійснене дослідження є складовою науково-дослідних тем НДЦ ПО «Розробка методики визначення рівня корупції в органах доходів і зборів та практичних заходів з попередження, виявлення і припинення корупційних правопорушень з урахуванням світового досвіду» (державний реєстраційний номер: 0115U005630), «Удосконалення механізму використання відомчих інформаційних ресурсів ДПС України для проведення аналітичних розробок з метою виявлення схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та ухилень від сплати податків» (державний реєстраційний номер: 0112U001487) та кафедри «Правове регулювання управлінської та правоохоронної діяльності у сфері оподаткування» (державний реєстраційний номер: 0112U001826).

Мета і завдання дисертаційного дослідження. *Мета* наукового дослідження полягає у визначенні на підставі аналізу теоретико-методологічних напрацювань, чинного законодавства України та правозастосовної практики сутності, змісту й генези адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України та формулюванні концептуальних підходів до напрямів розвитку адміністративно-правового регулювання інформаційної діяльності у вказаній сфері.

Для досягнення означеної мети вирішено такі *завдання*:

- розкрито зміст державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- висвітлено генезис адміністративно-правового регулювання напрямів реалізації державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- обґрунтовано принципи та функції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;
- з’ясовано зміст та характерні особливості інформаційних правовідносин за участю суб’єктів ДФС України;
- розглянуто органи ДФС України як суб’єктів інформаційних правовідносин;
- визначено правовий режим інформації в діяльності органів ДФС України;
- виокремлено інформаційні ресурси в діяльності органів ДФС України;

- охарактеризовано інформаційні послуги як засіб забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;
- встановлено форми та методи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;
- проаналізовано адміністративно-правовий захист інформації, що використовується в діяльності органів ДФС України;
- надано видову характеристику правопорушень, пов'язаних із недотриманням норм інформаційного законодавства в діяльності органів ДФС України, за які настає адміністративна відповідальність;
- обґрунтовано науково-методологічні підходи щодо вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- запропоновано концептуальні положення про підвищення рівня адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;
- розглянуто позитивний досвід правового забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів в зарубіжних країнах та окреслити можливості його застосування в нашій державі, зокрема, у контексті реформування органів ДФС України;
- розкрито перспективи розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового забезпечення інформаційної діяльності державних органів.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України.

Методологічною основою дисертаційної роботи є загальний, діалектичний метод пізнання і оснований на ньому загальнонаукові та приватно-наукові методи дослідження, що дозволяють вивчати явища навколишньої дійсності у їх взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємозумовленості. Зокрема, метод системного аналізу став основою дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. Методи класифікації та групування були використані для проведення класифікації досліджуваних правових категорій (розділи 1, 2 та 3). За допомогою статистичного методу досліджено питання формування окремих суспільних відносин, їх динаміку та зв'язок із правовим регулюванням цих процесів (підпункти 2.1 та 2.4). За допомогою порівняльно-правового та структурно-логічного методу були виявлені особливості правового регулювання інформаційної діяльності органів ДФС України та визначені нові правові норми (розділи 1, 3 та 4). Для дослідження наукових текстів та норм правових актів з метою їх пізнання був застосований герменевтичний метод (розділи 1, 2, 3 та 4). Формально-логічний дозволив визначити основні поняття юридичних конструкцій та правові засади вирішення колізій законодавства України, які встановлюють правове забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України (підпункти 1.2 та 2.1); структурно-функціональний метод був використаний під час розкриття системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС

України, а також висвітлення функціональної ролі складових цієї системи (розділ 2). Застосування наведених вище методів не виключає в окремих випадках можливості простого викладу фактів як необхідної аргументації, що має доказове значення та виявляє особливості досліджуваної проблеми.

Нормативну основу дослідження склали Конституція України, кодекси України, чинне адміністративне та інформаційне законодавство, нормативно-правові акти інших галузей права, окремі норми, що регулюють відносини у досліджуваній сфері.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності органів ДФС України, довідникові видання, статистичні матеріали, звіти, матеріали судових справ, аналіз публікацій та дані офіційних інформаційних джерел.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній правовій науці монографічним дослідженням теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. У дисертації обґрунтовано низку важливих для теорії адміністративного та інформаційного права й практики реалізації інформаційної політики в органах ДФС України понять і положень, які виносяться на захист. Основні з них такі:

уперше:

- на доктринальному рівні, з урахуванням передових технологій та досвіду розвинених країн світу, запропоновано Концепцію правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, що стане основою подальшого формування інших законодавчих та відомчих актів фіскальних органів, реалізація яких спростить систему адміністрування податків, зборів, митних платежів та єдиного соціального внеску, знизить витрати на їх адміністрування, дасть можливість отримувати якісні послуги платникам податків та захистить їх конфіденційну інформацію;

- запропоновано авторські визначення понять «інформаційна політика органів ДФС України», «інформаційна діяльність органів ДФС України», «інформаційні послуги, що надаються органами ДФС України»;

- доведено, що адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України є частиною системи правового забезпечення інформаційної діяльності держави та включає в себе систему адміністративно-правових засобів, що створюють необхідні умови для функціонування та розвитку інформаційної діяльності органів ДФС України;

- розкрито генезу теорії інформаційно-правового та адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, з виокремленням чотирьох основних періодів;

- сформульовано систему принципів правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України. Встановлено її інтеграційні ознаки та визначено поліструктурний характер;

- доведено, що діяльність органів ДФС України має ґрунтуватися на використанні отриманої інформації згідно з нормами законодавства; забезпеченні доступу до інформації споживачів залежно від правового режиму інформації; збереженні та наданні інформації у передбаченому законом порядку; повазі

інформаційних прав інших суб'єктів інформаційних правовідносин; контролі за належним використанням, збереженням та наданням інформації; адміністративній відповідальності за порушення законодавства про інформацію;

- виокремлено особливість інформаційних послуг відносно адміністративних послуг, які надаються органами ДФС України, що полягає в ідентичності процедури надання інформаційної послуги незалежно від суб'єкта звернення (суб'єкт владних повноважень чи суб'єкт приватного права);

- визначено основні ознаки інформаційних послуг, які надаються органами ДФС України, зокрема: надання послуги за ініціативою суб'єкта звернення у формі інформаційного запиту; закріплення процедури надання інформаційної послуги на законодавчому рівні; суб'єкт надання наділений владними повноваженнями; дотримання строків розгляду запиту на інформацію; формою надання послуги є відповідь на запит на інформацію;

- сформульовано низку змін і доповнень до Податкового кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення;

удосконалено:

- теоретичні положення щодо розуміння понять «інформаційна політика», «державна інформаційна політика», «інформаційна діяльність»;

- наукові підходи до виділення функцій правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, зокрема, поділивши їх на системоутворюючі, інформаційні, ідеологічно-виховні, правонаділяючі, забезпечувальні, регулятивні й охоронні;

- класифікацію інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України за такими критеріями: галузевою сферою; сферою поширення; інформаційними процесами; способом доступу; тривалістю у часі; функціональним призначенням;

- наукові підходи до характеристики правового режиму інформації органів ДФС України як урегульованого нормами адміністративного, інформаційного, податкового та митного права порядку створення, зберігання, використання, поширення, контролю та захисту податкової та митної інформації, що створює очікуваний правопорядок у фіскальній сфері з метою забезпечення балансу публічного та приватного інтересів суб'єктів податкових і митних правовідносин;

- класифікацію інформаційних ресурсів органів ДФС України за такими критеріями: рівнем готовності до використання інформаційного ресурсу; значущістю; приналежністю; предметною сферою; доступністю; приналежністю до інформаційної системи; джерелом інформації;

- наукові положення щодо розуміння системи правового захисту інформації, яка використовується в діяльності органів ДФС України, і запропоновано напрями вдосконалення правового захисту податкової та митної інформації;

- систему адміністративно-правових засобів, спрямованих на вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням інформаційної діяльності органів ДФС України;

дістали подальшого розвитку:

- положення про адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, які спрямовані на спрощення процедур

документообігу, гармонізацію механізму використання електронного цифрового підпису у процесі діяльності фіскальних органів з системою електронної взаємодії органів виконавчої влади, побудову комплексної системи захисту інформації, забезпечення повноцінного функціонування Електронного кабінету платника, оптимізацію системи податкового консультування та перехід від індивідуальних податкових консультацій до стандартизованих відповідей, налагодження ефективної взаємодії щодо обміну інформацією з податковими та митними органами іноземних держав за запитами про взаємну адміністративну допомогу, виявлення та усунення дестабілізуючих факторів, попередження правопорушень та інформаційних загроз публічним та приватним інтересам держави;

- теоретичні положення щодо системи правових, організаційних та організаційно-технічних форм як складових адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;

- наукові положення щодо методів адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, зокрема методів переконання та примусу, і розкрито їх специфіку;

- видова класифікація правопорушень, пов'язаних із недотриманням норм інформаційного законодавства в діяльності органів ДФС України, за які настає адміністративна відповідальність, на правопорушення проти інформації, інформаційних ресурсів, що посягають на податкові та митні правовідносини щодо забезпечення належних технологічних характеристик інформації; правопорушення проти інформаційного простору, які зазіхають на податкові та митні правовідносини, пов'язані з якістю та цінністю інформації; правопорушення проти інформаційної інфраструктури, що посягають на податкові та митні правовідносини, які виникають у сфері використання об'єктів інформаційної інфраструктури; інші правопорушення, яким властиве використання інформації, інформаційного простору, інформаційної інфраструктури при здійсненні протиправних діянь, що посягають на інші правовідносини;

- встановлення пріоритетних напрямів удосконалення нормативних положень про використання в Україні засобів правового забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів, які визнані ефективними в окремих зарубіжних країнах, зокрема створення Єдиного державного інформаційного ресурсу стосовно даних про платників податків (резидентів і нерезидентів) та зборів, об'єкти оподаткування, із доступом до нього органів публічного адміністрування та правоохоронних органів, що має низку переваг як для органів державної влади (можливість оперативно отримувати достовірну інформацію, не вимагаючи від платників податків різноманітних довідок).

Практичне значення одержаних результатів. Дисертація має теоретичний характер, висновки та пропозиції в ній становлять науковий і практичний інтерес та можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – як фундамент для розв'язання та подальшого дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України (акт про впровадження в НДР НДЦ з проблем оподаткування Національного університету ДПС України № 3806/01-12 від 30.12.2015 р. та № 3811/01-12 від 30.12.2015 р.; акт впровадження в науково-дослідну діяльність

кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності Національного університету ДПС України № 3812/01-12 від 30.12.2015 р.);

– у *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного та розроблення нового законодавства, спрямованого на врегулювання суспільних відносин, які виникають з приводу інформаційної діяльності органів ДФС України (довідка про впровадження у правотворчу діяльність Верховної Ради України № 22/471-1-15 від 25.10.2018 р. та № 04-21/16-20(10265) від 17.01.2019 р.);

– у *правозастосовній діяльності* – у практичній діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України (довідка про впровадження у практичну діяльність Головного управління ДФС у Київській області № 10-36-10 від 11.10.2017 р.; довідка про впровадження у практичну діяльність Департаменту з питань запобігання політичній корупції Національного агентства з питань запобігання корупції № 50-04/14337/18 від 11.10.2018 р.);

– у *навчальному процесі* – при розробці та викладанні навчальних дисциплін «Адміністративний процес», «Інформаційне право» (акт впровадження Університету ДФС України від 25.05 2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною роботою. Основні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що характеризують наукову новизну та практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи, які виносяться на захист, розроблені автором самостійно. Ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, рекомендації та пропозиції дисертаційного дослідження, були оприлюднені на міжнародних та національних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарах: «Становлення інформаційного суспільства в Україні: економіко-правовий аспект» (м. Ірпінь, 12 травня 2011 р.); «Адміністративно-процесуальна діяльність органів ДПС України у сфері взаємовідносин з платниками податків: сучасний стан та напрями модернізації» (м. Ірпінь, 30 вересня 2011 р.); «Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів» (м. Ірпінь, 28 жовтня 2011 р.); «Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці» (м. Ірпінь, 23 січня 2012 р.); «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти» (м. Ірпінь, 29 – 30 березня 2012 р.); «Інформаційні ресурси ДПС України в механізмі протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та ухилення від сплати податків» (м. Ірпінь, 1 червня 2012 р.); «Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів» (м. Ірпінь, 18 грудня 2012 р.); «Протидія корупційним проявам в органах Міністерства доходів і зборів» (м. Ірпінь, 21 листопада 2013 р.); «Инновационная экономика в условиях глобализации: современные тенденции и перспективы» (10 – 11 апреля 2014 г., Республика Беларусь); «Формування нової парадигми оперативно-розшукової діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки України» (м. Ірпінь, 30 травня 2014 р.); «Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур» (м. Хмельницький, 22 травня 2015 р.); «Корупція в органах ДФС України: сучасний стан та напрями подолання» (м. Ірпінь, 2 грудня 2015 р.);

«Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів» (м. Ірпінь, 22 грудня 2015 р.); «Круглий стіл присвячений 67-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини» (м. Київ, 10 грудня 2015 р.); «Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства» (м. Київ, 25 березня 2016 р.); «Фінансова безпека України на сучасному етапі» (м. Ірпінь, 25 березня 2016 р.); «Актуальні питання реалізації нового Закону України «Про державну службу» (м. Запоріжжя, 21 квітня 2016 р.); «Соціально-правові проблеми доступу до інформації: міжнародний досвід та українські реалії» (м. Ірпінь, 26 квітня 2016 р.); «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку» (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 р.); «Фінансові розслідування: імплементація європейського досвіду в Україні» (м. Ірпінь, 19 травня 2017 р.); «Правова доктрина та юридична практика: основні шляхи взаємовпливу та підвищення ефективності» (м. Київ, 26 травня 2017 р.); «Актуальні проблеми запобігання корупції та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в контексті створення служби фінансових розслідувань» (м. Ірпінь, 20 жовтня 2017 р.); «Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах» (м. Ірпінь-Білосток, 15-16 березня 2018 р.); «Адміністративно-правове забезпечення безпеки людини та громадянина на сучасному етапі розвитку суспільства» (м. Київ, 24 травня 2018 р.).

Публікації. Основні практичні й теоретичні положення дисертації відображено в одноособовій монографії, трьох колективних монографіях, двох навчальних посібниках у співавторстві, 27 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, з них 8 - у міжнародних фахових журналах та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 2 наукові статті - в інших наукових виданнях, а також у 16 тезах доповідей і повідомлень, оприлюднених на наукових і науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі анотації, вступу, чотирьох розділів, п'ятнадцяти підрозділів, висновків після розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 517 сторінок, обсяг основного тексту – 409 сторінок. Список використаних джерел містить 520 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено ступінь її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертації та публікації, а також особистий внесок здобувача.

Розділ 1 «Теоретико-правові та історико-правові засади державної інформаційної політики в діяльності Державної фіскальної служби України» містить три підрозділи, присвячені дослідженню теоретико-методологічних аспектів державної інформаційної політики та розкрито зміст правового регулювання державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України.

У підрозділі 1.1 «Категорії державної інформаційної політики в діяльності органів Державної фіскальної служби України» встановлено рівень наукової розробленості досліджуваної тематики. Підкреслено, що проблематика державної інформаційної політики перебуває в полі зору представників правничої науки, а також фахівців суміжних галузей соціально-гуманітарних знань, чий праці є методологічним підґрунтям для подальшого розвитку відповідної галузі теоретичних знань. Наголошено на важливості подальшого вивчення правової природи державної інформаційної політики у зв'язку з тим, що низька якість її реалізації є наслідком дефектів правотворчої діяльності, і навпаки, існування суперечливого, з прогалинами, доволі недосконалого чинного законодавства є результатом непродуманої інформаційної політики.

Висвітлено наукові підходи до тлумачення понять «інформаційна політика», «державна інформаційна політика», «інформаційна політика ДФС України», «інформаційна діяльність», «інформаційна діяльність органів ДФС України». Визначено характер наслідків існування й розвитку згаданих явищ з урахуванням їх нетотожності та співвідношення. Методологія дослідження державної інформаційної політики та інформаційної політики, що базується на системному підході, дозволила сформулювати поняття, встановити зміст державної інформаційної політики та інформаційної політики, з урахуванням яких формується розуміння інформаційної політики ДФС України. Встановлено різницю між інформаційною політикою та державною інформаційною політикою. Зокрема, суб'єктами інформаційної політики можуть виступати не лише органи державної влади та управління, а й недержавні суб'єкти. При цьому державні органи як суб'єкти, що наділені державною владою, повинні визначати пріоритетні напрями інформаційної політики з урахуванням інтересів держави і народу. Недержавні суб'єкти, функціонуючи в інформаційному просторі України, реалізують інформаційну політику, адекватну їх поточним інтересам, цілям, завданням, пріоритетам, які можуть збігатися з інтересами держави або не збігатися з ними.

У підрозділі 1.2 «Генезис правового регулювання державної інформаційної політики в діяльності органів Державної фіскальної служби України» досліджено історичні передумови формування і розвитку правового регулювання державної інформаційної політики в діяльності органів Державної фіскальної служби України з виокремленням чотирьох основних періодів.

Констатовано, що формування інформаційної політики у незалежній Україні почалося з ухваленням 2 жовтня 1992 р. Закону України «Про інформацію», яким було визначено пріоритетні напрями державної інформаційної політики. На підставі вказаного Закону та Конституції України було створено та прийнято низку нормативно-правових актів, що стосувалися інформатизації податкових та митних органів. Аналіз цих актів дав змогу стверджувати про відсутність конкретики базових категорій теорії права щодо державної інформаційної політики та встановлених напрямів її реалізації, що слугувало дієвим аргументом нежиттєздатності деяких актів.

Висвітлено погляди вчених щодо побудови інформаційного суспільства в Україні, забезпечення конституційних прав громадян в інформаційній сфері, зокрема звернуто увагу на праці Арістової І. В., Баранова О. А., Белякова К. І., Брижка В. М.,

Калюжного Р. А., Марущака А. І., Олійника О. В., Цимбалюка В. С., Новицького А. М., Швеця М. Я. тощо. Поряд із позитивними здобутками формування інформаційного суспільства в Україні розкрито проблеми у предметній спрямованості наукових досліджень з тематичного напрямку (праці Бабалика Є. П., Касянюк Т. С., Косиці О. О., Рекуненко Т. О., Мороза Д. О., Субіної Т. В., Семир'янова Д. Я., Стаценко-Сургучової І. С., Шапки А. В. тощо), що залишаються невирішеними дотепер. Для їх роз'язання запропоновано заходи науково-правового та організаційно-правового спрямування.

У підрозділі 1.3 *«Принципи та функції правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України»* досліджено принципи та функції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

Запропоновано підхід до формування загальних та спеціальних принципів правового забезпечення інформаційної діяльності зазначених органів, що полягає у використанні розширеного кола принципів адміністративного, інформаційного, податкового та митного права, які відбивають його природу. З'ясовано, що зазначені принципи повинні відображати розвиток законодавства України щодо цієї діяльності, ураховувати ускладнення процесів інформаційного забезпечення фіскальних органів сучасними соціально-економічними та політико-правовими реаліями, пов'язаними з формуванням та подальшою реалізацією державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Визначено методологічні положення, на яких ґрунтуються функції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, а саме: функція завжди пов'язана із задоволенням потреб платників податків та зборів; будь-яку функцію правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України доцільно розглядати як складне, структурне явище, що охоплює мету такого забезпечення та її реалізацію на практиці. Під функціями правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України запропоновано розуміти зумовлені його цілями та специфічними властивостями основні напрями правового впливу на інформаційні правовідносини у фіскальних органах.

Розділ 2 «Система правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» складається з чотирьох підрозділів і присвячений дослідженню сутнісних характеристик системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

У підрозділі 2.1 *«Інформаційні правовідносини в діяльності органів Державної фіскальної служби України»* приділена увага співвідношенню понять «правовідносини», «інформаційні правовідносини» та «інформаційні правовідносини у діяльності органів ДФС України», унаслідок чого встановлено їх комплексний характер, системне застосування та здійснено класифікацію інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України. Визначено складові інформаційних правовідносин фіскальних органів: об'єкт, суб'єкт і зміст. Дано визначення понять «податкова інформація» та «митна інформація».

Запропоновано під інформаційними правовідносинами в діяльності органів ДФС України розуміти суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення покладених на органи ДФС України завдань та функцій, а також під час реалізації права на податкову та митну інформацію платниками податків і зборів, органами публічного адміністрування та правоохоронними органами.

Виділено особливості інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України, а саме: однією зі сторін обов'язково є органи ДФС України; інформаційно-правові відносини виникають при повсякденному практичному виконанні завдань та функцій контролюючими органами у процесі реалізації фіскальної політики, тобто вони мають односторонній державно-владний характер та здійснюються за допомогою форм і методів, визначених адміністративним, податковим та митним законодавством, використовуючи при цьому методи переконання і примусу для вирішення повсякденних завдань; інформаційні правовідносини забезпечують захист прав платників податків і зборів на інформацію; одна зі сторін має право вимагати від іншої такої поведінки, яка передбачена відповідною правовою нормою; інформаційно-правові відносини можуть виникати за ініціативи будь-якого суб'єкта інформаційних правовідносин, що не передбачає згоди іншої сторони; порушення однією зі сторін юридичних обов'язків спричиняє її відповідальність.

У підрозділі 2.2 «Органи Державної фіскальної служби України як суб'єкт інформаційних правовідносин» зазначається, що ДФС України є унікальним суб'єктом інформаційних правовідносин, що, по-перше, пов'язане з тими функціями, які виконує цей орган державної влади, а по-друге – з видом інформації, що надходить до податкових та митних органів і використовується ними. При цьому, незважаючи на те, що всі фіскальні органи здійснюють діяльність, тією чи іншою мірою пов'язану з інформацією та інформаційними ресурсами, у складі ДФС України утворені спеціальні підрозділи, які задіяні в управлінні інформаційними ресурсами на постійній основі, тобто здійснюють діяльність, пов'язану з обробкою інформації та зберіганням, розпорядженням та використанням інформаційних ресурсів, зокрема: Департамент охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації; Департамент інформаційних технологій; Інформаційно-довідковий департамент.

Констатовано, що органи ДФС України, крім регулювання інформаційних процесів у фіскальній сфері, виступають розпорядниками основних інформаційних ресурсів і технологій, реалізують державну інформаційну політику держави, підтримують єдиний інформаційний простір на всій її території, вирішують різні проблеми інформаційного обміну між суб'єктами податкових та митних правовідносин.

У підрозділі 2.3 «Правовий режим накопичення та використання інформації в діяльності органів Державної фіскальної служби України» досліджено правові поняття «інформація», «правовий режим інформації» у фіскальних органах.

Встановлено, що інформації притаманні такі властивості: нематеріальна сутність інформації; відокремленість інформації від її власника; невичерпність; субстанціональна несаможиттєвість; неспоживаність у процесі використання (незнищеність); можливість необмеженого тиражування, копіювання, відтворення та перетворення (трансформації) форм фіксації інформації. Запропоновано під

інформацією в діяльності органів ДФС України розуміти сукупності відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами податкових та митних правовідносин.

Доведено, що органи ДФС України акумулюють та використовують значний обсяг інформації, який відображає наявну в фіскальній сфері дійсність у всій сукупності її складових та характеризує платника податків і зборів за багатьма показниками, що дозволяє органу ДФС України ефективно виконувати покладені на нього функції та обов'язки, але при цьому зумовлює виникнення відповідальності, оскільки частина цієї інформації може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

У підрозділі 2.4 «Інформаційні ресурси в діяльності органів Державної фіскальної служби України» досліджено сучасний стан інформаційних ресурсів у фіскальних органах, здійснено їх класифікацію.

Указано на те, що інформаційний ресурс у діяльності органів ДФС України є міжвідомчим державним інформаційним ресурсом, правом власності на який володіє держава. Визначено поняття «інформаційні ресурси органів ДФС України» як матеріальні носії, на яких міститься оброблена і систематизована інформація, що є в їхньому розпорядженні, задіяна в організаційно-службовій діяльності, прийнятті управлінських рішень і навчанні, що забезпечує досягнення як поточних, так і стратегічних цілей.

Зазначено, що ключовим аспектом функціонування інформаційних ресурсів у фіскальних органах необхідно вважати можливість отримувати, володіти та розпоряджатися податковою, митною та похідною від неї інформацією, яку потрібно виділити як базову для функціонування органів ДФС України, оскільки тільки за наявності значущої для вказаних органів інформації виникає можливість ефективного виконання поставлених завдань у повному обсязі та реалізації повноважень, визначених законодавством.

Установлено, що основними джерелами інформаційної підтримки органів ДФС України є такі: система обміну інформацією з міністерствами та відомствами; автоматизована система управління документами; комплексна система захисту інформації; інтегрована система корпоративної мережі органів ДФС України; система підтримки прийняття рішень (корпоративне сховище даних органів ДФС України, аналітична система, система відомчої звітності).

Розділ 3 «Засоби адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» складається з чотирьох підрозділів і присвячений дослідженню сутності та змісту адміністративно-правових засобів органів Державної фіскальної служби України у сфері правового забезпечення інформаційної діяльності.

У підрозділі 3.1 «Інформаційні послуги як засіб забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» досліджено зміст та юридичне значення інформаційних послуг, що надаються органами ДФС України.

Зазначено, що процедура надання інформації є основою (для права на інформацію загалом) базової правомочності отримання інформаційних послуг. Це підтверджується наявною на сьогодні практикою нормативно-правового регулювання адміністративних процедур надання інформаційних послуг. Визначено структуру

адміністративної процедури, яка складається зі стадій, змістом яких є організаційні дії (сукупність вимог, які пред'являються до дій на тому чи іншому етапі процедури), що завершуються проміжними діями.

Відзначено, що інформаційні послуги, які надаються податковими та митними органами, характеризуються таким: мають чіткий опис і значення кожної з наданих інформаційних послуг; розмежовують категорії фізичних та юридичних осіб, яким вони можуть бути надані; визначають терміни їх надання; указують на причини можливих відмов; передбачають можливість повторного звернення; допускають фінансові витрати на отримання конкретної інформаційної послуги, якщо тільки ця послуга не є безоплатною.

З'ясовано, що у податковій та митній сфері впровадження інформаційних послуг спрямоване, по-перше, на удосконалення якості надання послуг органів ДФС України, по-друге – на підвищення інформованості суб'єктів податкових і митних правовідносин, що має сприяти забезпеченню стабільності надходжень податків та зборів до бюджету країни без застосування заходів державного примусу.

Констатовано, що діючі податкова та митна системи вже є достатньою основою для вироблення єдиної політики, а також, беручи до уваги певну адаптивність фіскальних органів та платників податків до вже існуючих податків і зборів, необхідно здійснити еволюційне, тобто поступове, реформування вітчизняної фіскальної системи в таку, яка б характеризувалася всіма основними рисами, притаманними податковим і митним системам розвинених країн світу: раціональністю, справедливістю, стабільністю та передбачуваністю. Очікуваними результатами такого поступального реформування повинне стати розширення спектра послуг, що надаються вказаними вище органами, поліпшення інформування суб'єктів податкових і митних правовідносин з різних питань податкового та митного законодавства, збільшення якості та ефективності податкового адміністрування без збільшення штату співробітників органів ДФС України.

Підрозділ 3.2 «Форми та методи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» присвячено дослідженню форм та методів правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

Зазначено, що форма виступає способом здійснення і вираження змісту методу, тобто способом організації взаємодії суб'єкта інформаційних податкових і митних правовідносин та його об'єкта, відносин між суб'єктами, їх спільної діяльності в інформаційному процесі. З'ясовано, що формами адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України є сукупність дій і нормативно-правових актів, які слугують реалізації функцій та повноважень у сфері інформаційної діяльності.

Встановлено, що форми адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності мають особливості, які пояснюються специфікою їх положення в системі органів виконавчої влади. Ця специфіка зумовлена тим, що основною функцією органів ДФС України є контроль за правильністю нарахування та своєчасністю внесення податків, зборів й інших платежів до Державного бюджету та здійснення процедури з роз'яснення змісту норм та положень податкового та митного

законодавства, рішень, які були прийняті структурними підрозділами чи посадовими особами фіскальних органів.

Визначено, що методи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності є одним із найважливіших компонентів у системі способів правового впливу на волю суб'єктів податкових та митних правовідносин, виражену в їх поведінці. Запропоновано під методом адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України розуміти засоби і способи, за допомогою яких органи ДФС України впливають на поведінку суб'єктів податкових та митних правовідносин.

Звернено увагу на те, що переконання та примус як методи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України наділені регулюючою властивістю, оскільки, по-перше, визначають в інформаційних правовідносинах взаємне правове становище суб'єктів, прийоми формування їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, передбачають заходи захисту цих прав та обов'язків, а по-друге, указують на підстави виникнення цих правовідносин.

У підрозділі 3.3 «Адміністративно-правовий захист інформації, що використовується в діяльності органів Державної фіскальної служби України» проаналізовано правовий захист податкової та митної інформації.

Наголошено на тому, що адміністративно-правовий захист інформації в діяльності органів ДФС України пов'язаний: а) з дотриманням правил конфіденційності, цілісності, доступності щодо інформаційної діяльності цих органів; б) із захистом прав суб'єктів інформаційних правовідносин на конфіденційність, цілісність та доступність інформації в податковій та митній сфері.

Зауважено, що правовий захист інформації в діяльності органів ДФС України є спільною проблемою, яка, крім правових питань захисту податкової і митної інформації, охоплює також і питання захисту прав платників податків та зборів від заподіяння їм відчутної матеріальної, моральної чи іншої шкоди, якої вони можуть зазнати в результаті використання цієї інформації. При цьому саме правовий захист є головним напрямом досягнення інформаційної безпеки органів ДФС України, а технічні засоби і способи – це лише необхідні її складові. Правовий захист регламентує тактику використання апаратних, програмних та інших засобів захисту інформації.

Указано на те, що систему адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки органів ДФС України можна розглядати крізь призму таких елементів, як концептуальні положення фіскальної політики внутрішньої інформаційної безпеки; цілі та завдання як відображення об'єктивних потреб ДФС України, платників податків, суспільства та держави в реалізації своїх інтересів; загрози й небезпеки, уразливість інфраструктури ДФС України, що потребує найбільшого захисту; ресурси, сили та засоби забезпечення інформаційної безпеки ДФС України; суб'єкти, які забезпечують інформаційну безпеку на державному, регіональному і локальному рівнях; дотримання вимог інформаційної безпеки платниками податків та суб'єктами ДФС України; забезпеченість технічної, технологічної, інформаційної незалежності органів ДФС України в інформаційних телекомунікаціях.

У підрозділі 3.4 «Адміністративна відповідальність за порушення норм інформаційного законодавства діяльності органів Державної фіскальної служби України» на підставі аналізу нормативно-правових актів та наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених зроблено висновок, що у системі права норми інформаційного права забезпечуються не власними механізмами відповідальності в усій сукупності санкційних заходів, а охоронними і захисними засобами інших галузей права. Тому інститут інформаційної відповідальності за своєю юридичною природою може забезпечуватися заходами адміністративної відповідальності.

Запропоновано видову класифікацію правопорушень, пов'язаних із недотриманням норм інформаційного законодавства в діяльності органів ДФС України, за які настає адміністративна відповідальність.

Встановлено, що підставою адміністративної відповідальності за порушення норм у сфері обігу інформації в діяльності органів ДФС України є адміністративне правопорушення, під яким необхідно розуміти протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність суб'єкта інформаційних відносин, який посягає на встановлений законодавством правопорядок у податковій чи митній сферах держави щодо обробки персональних даних, доступу до інформації, її захисту, а також посягає на функціонування інформаційних технологій та інформаційних ресурсів ДФС України.

Визначено, що Податковий (п. 21.2 ст. 21) та Митний (ст. 11, ст. 22) кодекси України містять відсильні норми на предмет встановлення відповідальності за порушення норм інформаційного законодавства в діяльності органів ДФС України за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків посадовими (службовими) особами контролюючих органів. Ця відповідальність конкретизується в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Виокремлено статті КУпАП, які регулюють застосування адміністративної відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері обігу інформації в діяльності органів ДФС України.

Розділ 4 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» складається з чотирьох підрозділів, у яких визначено концептуальні перспективні підходи до подальшого розвитку правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України.

У підрозділі 4.1 «Зарубіжний досвід правового забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів» проаналізовано стан інформаційного забезпечення та розкрито можливості впровадження позитивного досвіду зарубіжних країн у досліджуваній сфері, розглянуто порядок правового регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у фіскальній сфері пострадянських країн, які останніми роками зробили суттєві кроки від перехідної до ринкової економіки, оскільки їх законодавство проходить такий самий шлях становлення, як і Україна.

Запропоновано запозичити досвід інформаційного забезпечення податкових та митних органів зарубіжних країн щодо такого: можливості вільного доступу податкових та митних органів до інформаційних баз даних інших установ, які мають дані про доходи, витрати, фінансові зобов'язання та фінансове становище платників податків (країни ЄС, США); зобов'язань платників податків надавати органам

податкового адміністрування всі відомості, які можуть бути використані для визначення бази оподаткування, навіть якщо вони містять інформацію не на користь платника (США); використання інформації бюро кредитних історій, які спеціалізуються на зборі даних про юридичну або фізичну особу, що її ідентифікує, відомостей про виконання нею зобов'язань за кредитними правочинами та іншої відкритої інформації (у США й інших західних країнах), які характеризують фінансове становище приватних осіб; вжиття заходів для підвищення податкової культури платників податків, де вагомі результати дає практика висвітлення податковими органами стану перевірок з обов'язковим зазначенням розміру покарання (США, Австралія, Нова Зеландія); створення Єдиного державного інформаційного ресурсу стосовно даних про платників податків (резидентів та нерезидентів), об'єктів оподаткування з доступом до нього органів публічного адміністрування та правоохоронних органів, що має низку переваг як для органів державної влади (можливість оперативно отримувати достовірну інформацію, не вимагаючи від платників податків (резидентів) різноманітних довідок), так і для нерезидентів (економія часу) (країни ЄС, США, Канада); розроблення і впровадження нових технологій і методів роботи з платниками податків (Великобританія); створення єдиного координаційного органу, який зможе за короткий проміжок часу акумулювати сили та засоби різних державних і недержавних органів для протидії загрозам інформаційній безпеці органів ДФС та їх нейтралізації (США, Великобританія, Німеччина).

У підрозділі 4.2 «Науково-методологічні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із правовим забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів Державної фіскальної служби України» зроблено висновок, що зростання ролі інформації в діяльності органів ДФС України свідчить про потребу у якісному правовому забезпеченні державної інформаційної політики як гострої проблеми в діяльності податкових та митних органів. Вбачається, що державна інформаційна політика в діяльності органів ДФС України, її правове забезпечення мають будуватися на системній основі.

Виявлено широке коло питань інформаційної діяльності органів ДФС України, які вимагають вжиття заходів щодо інформування органів державної влади про результати, проблеми й методи протидії податковим та митним правопорушенням, що передбачало б проведення таких проблемно-цільових досліджень: виявлення й оцінка загроз економічній безпеці в податковій, митній та бюджетній сфері; виявлення основних факторів, що визначають оперативну ситуацію у сфері оподаткування; з'ясування основних тенденцій розвитку правопорушень у сфері оподаткування та її взаємозв'язків з іншими видами правопорушень; виявлення характерних способів та схем вчинення податкових і митних правопорушень; вироблення рекомендацій щодо попередження податкових та митних правопорушень; вивчення факторів та механізмів утворення тіньової економіки й оцінки її обсягів; вивчення каналів і способів приховування об'єктів оподаткування у процесі зовнішньоекономічної діяльності та вироблення рекомендацій з повернення прихованих коштів; дослідження соціально-економічних наслідків порушень податкового та митного законодавства; розроблення і запровадження різноманітних засобів інформаційного забезпечення фіскальних

органів для формування податкової й митної дисципліни серед суб'єктів податкових та митних правовідносин тощо.

У підрозділі 4.3 «Концептуальні засади підвищення рівня адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» визначено основні завдання системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, які полягають у виявленні та усуненні інформаційних загроз інтересам податкових і митних органів, платників податків та зборів; вжитті заходів щодо попередження правопорушень у сфері обігу інформації у діяльності податкових та митних органів; створенні й реалізації засобів захисту інформаційної діяльності органів ДФС України.

Звернено увагу на те, що якісне вдосконалення законодавства, яке регулює інформаційну діяльність органів ДФС України, буде досягнуто за рахунок використання у практичній діяльності загальної аналітичної моделі при підготовці проекту нормативно-правового акта. Ця модель передбачає такі елементи: визначення проблеми, яку необхідно вирішити за допомогою нового нормативно-правового акта; окреслення безпосередньої мети, очікуваних результатів; оцінка поточного законодавства, яке регулює інформаційну діяльність органів ДФС України, виявлення його недоліків; різні альтернативні варіанти вирішення проблеми, включаючи незаконодавчі інструменти; вивчення наслідків, включаючи можливі результати (як позитивні, так і негативні), аналіз вигод і витрат; вибір напрямів реалізації проекту нормативно-правового акта на практиці на основі адміністративних, інформаційних або інших засобів, які забезпечують реалізацію акта; перелік установ і осіб для проведення консультацій та обговорення проекту нормативно-правового акта.

Зазначено, що для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України доцільно запровадити такі заходи: організація режиму (пропускного, всередині об'єкта) та охорони з метою унеможливлення таємного проникнення на територію органу ДФС України і в режимні приміщення установи сторонніх осіб; підбір, вивчення і розстановка кадрів, навчання правилам роботи із захищеною інформацією, ознайомлення їх із заходами відповідальності за порушення правил захисту податкової та митної інформації; організація використання технічних засобів збору, обробки, накопичення та зберігання податкової та митної інформації, що захищається; організація роботи з аналізу внутрішніх і зовнішніх загроз податковій та митній інформації, яка захищається, та вироблення заходів щодо забезпечення її захисту; організація контролю за роботою персоналу з податковою та митною інформацією, яка захищається, порядком обліку, зберігання та знищення документів і технічних носіїв.

Обґрунтовано засоби інженерно-технічного захисту: апаратні; фізичні, програмні; криптографічні, та наголошено на тому, що основна проблема полягає у слабкому технічному оснащенні окремих підрозділів органів ДФС України та несумісності програмного забезпечення, що призводить до різних збоїв під час виконання доручень та завдань керівництва. Вирішення проблем цього напряму безпосередньо пов'язане з необхідністю у використанні сучасних технічних та апаратно-програмних засобів збору, накопичення, обробки та передачі інформації.

У підрозділі 4.4 «Перспективи розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України» наголошено на тому, що необхідність удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. До об'єктивних факторів належать: деяка нечіткість правових норм податкового та митного законодавства, що ускладнює їх тлумачення та практичну реалізацію; наявність недостатньої кількості методичних рекомендацій та вказівок у сфері інформатизації та інформаційно-аналітичного забезпечення, які інколи не відповідають нормативним актам вищої юридичної сили та ін. До суб'єктивних факторів необхідно віднести такі: ненавмисні помилки працівників органів ДФС низових ланок, які більшою мірою пов'язані зі змінами податкового й митного законодавства та незнанням методичних рекомендацій і вказівок у сфері інформатизації та інформаційно-аналітичного забезпечення; інколи – некомпетентність працівників податкових та митних органів тощо.

Визначено основні завдання адміністративно-правового забезпечення безпеки податкової та митної інформації: відповідність внутрішньовідомчих актів про захист інформації положенням законодавчих актів України та нормативним вимогам конвенцій ЄС; розроблення нормативно-правової бази забезпечення інформаційної безпеки, координація діяльності різних структурних підрозділів податкових та митних органів щодо забезпечення захисту інформації; правове регулювання віднесення податкової та митної інформації до категорії інформації з обмеженим доступом; правове регулювання механізму виявлення, оцінка та прогнозування джерел загроз інформаційній безпеці, причин та умов, що сприяють дестабілізації функціонування органів ДФС України; правове регулювання механізму, який реагує на загрози інформаційної безпеки; правове регулювання механізму, спрямованого на припинення незаконних посягань на інформацію, яка є в обігу в органах ДФС України; створення правових умов для максимально можливого відшкодування й локалізації шкоди, завданої діями фізичних та юридичних осіб інтересам органів ДФС України; створення правових умов ослаблення негативного впливу та ліквідація наслідків порушення інформаційної безпеки органів ДФС України; створення правових умов для розвитку систем захисту, удосконалення їх організації, форм, методів і засобів запобігання та нейтралізації загроз інформаційній безпеці й ліквідації наслідків їх порушення; створення правових умов для розвитку та вдосконалення електронного документообігу в органах ДФС України тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні на основі комплексного аналізу теоретичних положень, законодавства України та практики його реалізації вирішено наукову проблему – визначення сутності, змісту та генези адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України та наведено науково обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети, основними з яких є такі:

1. Концептуальний підхід до дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України передбачає ключові положення спрямовані на спрощення процедур документообігу, гармонізацію механізму використання електронного цифрового підпису у процесі діяльності фіскальних органів з Системою електронної взаємодії органів виконавчої влади, побудову комплексної системи захисту інформації, забезпечення повноцінного функціонування Електронного кабінету платника, оптимізацію системи податкового консультування та перехід від індивідуальних податкових консультацій до стандартизованих відповідей, налагодження ефективної взаємодії щодо обміну інформацією з податковими та митними органами іноземних держав за запитами про взаємну адміністративну допомогу, виявлення та усунення дестабілізуючих факторів, попередження правопорушень та інформаційних загроз публічним та приватним інтересам держави.

2. Дано авторське визначення понять:

– інформаційна політика – це стратегія управління інформаційними потоками і ресурсами суб'єктами інформаційних правовідносин, спрямованих на реалізацію ними публічних та приватних інтересів;

– державна інформаційна політика – це стратегія управління інформаційними потоками та ресурсами суб'єктами владних повноважень, спрямованих на реалізацію поставлених цілей;

– інформаційна діяльність – урегульована нормами інформаційного права сукупність дій суб'єктів інформаційних правовідносин щодо створення, збирання, одержання, зберігання використання, поширення, охорони та захисту інформації з метою задоволення інформаційних потреб фізичних та юридичних осіб.

– інформаційна політика органів ДФС України – стратегія управління інформаційними потоками суб'єктів реалізації державної інформаційної політики у податковій та митній сферах;

– інформаційна діяльність органів ДФС України – це врегульована нормами адміністративного, податкового, митного та інформаційного права сукупність дій посадових осіб, спрямованих на реалізацію функцій інформаційного забезпечення всіх суб'єктів податкових та митних правовідносин з метою вирішення завдань у фіскальній сфері;

– інформаційні послуги, що надаються органами ДФС України – це результат здійснення владних повноважень розпорядником інформації за запитом фізичної або юридичної особи, спрямований на забезпечення користувачів інформацією, підготовленою відповідно до їх потреб і призначеною або використовуваною для забезпечення реалізації їх прав та інтересів відповідно до законодавства;

– податкова інформація – це відомості, які знаходяться в інформаційному полі та відображають існуючу в податковій сфері реальність і які, по-перше, можуть складатися з окремих інформаційних блоків, що існують у формі, доступній для сприйняття, а по-друге, становлять приватний або публічний інтерес;

– митна інформація – це сукупність відомостей і даних, що знаходяться в документованому та електронному обігу митних органів, спрямована на забезпечення

своєчасного та повного надходження податків, зборів та інших платежів до державного бюджету шляхом контролю за виконанням та дотриманням митного законодавства.

3. Дослідження генези формування ключових положень доктрини інформаційного права та адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України дало змогу виділити чотири основні етапи його становлення. Перший етап (1991–1995 рр.) – характеризується відсутністю підзаконних нормативних актів, які безпосередньо стосуються інформаційної політики в діяльності податкових та митних органів. Проводиться активна робота з пошуку оптимальної структури податкових і митних органів, модернізації діяльності їх підрозділів, одним із провідних напрямів та невід’ємною складовою яких є вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності. Другий етап (1996–2006 рр.) – упровадження інформатизації податкових та митних органів завдяки введенню автоматизованої обробки даних платників податків. Створюється низка нормативно-правових актів, що втілюють державну інформаційну політику в діяльність фіскальних органів. Третій етап (2007–2013 рр.) – характеризується введенням в дію Податкового кодексу України (2010 р.) та Митного кодексу України (2012 р.), що закріпило подальшу інформатизацію фіскальних органів. Зокрема, упроваджується механізм подання декларацій в електронному вигляді та комплексна система електронного документообігу між фіскальними органами та іншими органами державної влади. Четвертий етап (2014 р. – дотепер) – характеризується новою стратегією розвитку інформаційної політики в органах ДФС України. Здійснюється пошук балансу між відкритістю інформації для платників податків і зборів з дотриманням приватних інтересів та захистом публічних інтересів. Цей етап набуває значущості у зв’язку з ухваленням урядом Концепції розвитку електронного урядування в Україні, яка дозволяє трансформувати ДФС України з фіскального органу в сервісну службу. Результатом таких перетворень вбачається широке впровадження системи електронного оподаткування, що приведе до зміцнення позитивного іміджу податкових та митних органів, які асоціюються з послідовною фіскальною політикою держави, а також до встановлення партнерських і дружніх взаємин між ДФС України та платниками податків і зборів при дотриманні інтересів обох сторін.

4. Запропоновано принципи правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, здійснивши поділ на загальні та спеціальні.

До загальних принципів правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України віднесено такі: верховенство права; законність; об’єктивність; ефективність; своєчасність; безперервність; реалізм (доцільність); всебічність; єдність.

До спеціальних принципів правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України віднесено: доступність та прозорість інформації; консолідація даних; захист персональних даних; актуальність інформаційних ресурсів; концептуальний підхід до правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС; функціональна побудова системи правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС; використання органами ДФС законних засобів отримання інформації; юридична відповідальність за порушення права на доступ до інформації.

5. Визначено функції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, зокрема: системоутворюючі функції – це єдність правових актів, яка досягається завдяки структурній впорядкованості їх елементів; інформаційна – це своєчасне доведення до зацікавлених суб'єктів змісту правових актів; ідеологічно-виховна – це вплив на суб'єктів суспільних відносин з метою роз'яснення, розуміння та використання правових норм; правонаділяюча – полягає в тому, що завдяки прийнятому нормативно-правовому акту встановлюється склад конкретних інформаційних правовідносин, досягається точність у визначенні прав та обов'язків суб'єктів цих правовідносин; забезпечувальна – це система юридично значущих дій, спрямованих на запобігання правопорушенням у діяльності зазначених органів зі створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, контролю та захисту інформації, яку використовують для реалізації фіскальної політики, та застосування до осіб засобів державно-правового примусу в разі порушення ними норм та вимог інформаційної безпеки; регулятивна – це встановлення позитивних правил поведінки, спрямованих на організацію суспільних відносин в інформаційній діяльності органів ДФС України; охоронна – сприяє охороні, захисту публічних та приватних інтересів та зміцненню законності й правопорядку в інформаційній діяльності органів ДФС України.

6. Здійснено класифікацію інформаційних правовідносин в органах ДФС України за такими критеріями: галузевою сферою (конституційні, адміністративні, цивільні, тощо); сферою поширення (внутрішньоорганізаційні і зовнішні); інформаційними процесами, що забезпечують діяльність органів ДФС (пошук, отримання, застосування, зберігання інформації; створення, поширення інформації; створення і застосування інформаційних систем; інформаційна безпека); способом доступу до інформації (відкритий та закритий); тривалістю у часі (постійні й тимчасові); за функціональним призначенням (регулятивні та охоронні).

7. Констатовано, що інформаційна діяльність органів ДФС України, спрямована на підвищення ефективності адміністрування податків, зборів, митних платежів та єдиного соціального внеску, надання якісних послуг платникам, забезпечує розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, сприяє впровадженню автоматизації процедур та здійсненню зовнішньоекономічної діяльності. Основною метою адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС є спрощення адміністрування податків і зборів, розширення бази оподаткування через обмеження можливостей уникнення оподаткування, удосконалення та централізація процедур адміністрування митних платежів, прискорення проведення митних формальностей, інтеграція України зі спільним європейським транзитним простором та оптимізація транзитних процедур, посилення системи управління ризиками та цілеспрямованого контролю, розбудова правоохоронної функції у митному напрямі, впровадження спеціалізованих програмних продуктів для доступу до онлайн сервісів фіскальної служби та профільних продуктів податкового адміністрування для бізнесу та фізичних осіб-платників.

8. Запропоновано класифікацію інформаційних ресурсів органів ДФС України за такими критеріями: за рівнем готовності до використання інформаційного ресурсу в органах ДФС розрізняють потенційні інформаційні ресурси та актуальні інформаційні

ресурси; за значущістю інформаційні ресурси поділяються на стратегічні, тактичні та оперативні; за приналежністю інформаційні ресурси можуть бути загальнонаціональні, регіональні, відомчі; за предметною сферою інформаційні ресурси поділяються залежно від того, для вирішення яких завдань вони застосовуються, а саме: реєстраційна інформація, інформація з податкової звітності, інформація для здійснення податкового та митного контролю, митна статистика; за доступністю інформаційний ресурс можна поділити на інформаційні ресурси відкритого доступу та обмеженого доступу; за приналежністю до інформаційної системи – АС «Ризикові», АС «Податки», АС «Аудит», АС «Скарга», АС «Суди», АС «ФСПД» тощо; за джерелом інформації – офіційна інформація, публікації у ЗМІ, статистична звітність, результати досліджень тощо.

9. Доведено потребу у вдосконаленні та подальшому розвитку електронної взаємодії між органами ДФС України та суб'єктами інформаційних податкових і митних правовідносин, яка полягає у повному переході органів ДФС України на безконтактне спілкування, насамперед з фізичними та юридичними особами – платниками податків. На підставі цього запропоновано такі основні стадії переходу фіскальних органів до надання інформаційних послуг на безконтактній основі:

- перша стадія передбачає розміщення в Інтернеті інформації про можливі місця і режими надання послуги, а також публікацію бланків та форм заяв, що надаються суб'єктами податкових і митних правовідносин до органів ДФС України з метою реалізації права на отримання інформаційних послуг, з прикладами їх заповнення;

- друга стадія – надання можливості заповнення необхідних електронних форм документів на робочому місці заявника для їх подальшого подання до фіскальних органів;

- третя стадія передбачає можливість реалізації відправлення суб'єктами податкових та митних правовідносин заповнених електронних форм документів, необхідних для отримання інформаційної послуги, до податкових та митних органів за допомогою телекомунікаційних каналів зв'язку, попередньої перевірки цих документів органами ДФС України, а також можливості відвідування і запису на прийом;

- четверта стадія полягає у можливості надання інформаційної послуги суб'єктам податкових та митних правовідносин в електронному форматі, без відвідування фіскального органу.

10. Визначено, що складовими адміністративно-правовими засобами забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України є такі форми: правова форма, що реалізується в межах правотворчої діяльності, яка полягає у підготовці, прийнятті та виданні органами ДФС України нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інформаційній сфері, а також створюють умови для інформаційної діяльності фіскальних органів; організаційна форма існує в межах правозастосовчої діяльності і є заснованою на законодавстві оперативною, повсякденною реалізацією органами ДФС України заходів, спрямованих на те, щоб забезпечити втілення в життя пов'язаних з інформаційною діяльністю правових норм; організаційно-технічна форма охоплює технологічне забезпечення, яке містить сукупність методичного забезпечення й технологічного інструментарію, що використовуються органами ДФС України в інтересах виконання покладених на них

функцій та обов'язків; кадрове забезпечення, яке полягає у підготовці й перепідготовці кадрів для виконання завдань інформаційної діяльності органів ДФС України; матеріальне забезпечення становить сукупність матеріальних ресурсів, що використовуються органами ДФС України.

11. Виокремлено методи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, зокрема: метод переконання передбачає постійну роботу органів ДФС України з формування в суспільній свідомості думки про обґрунтованість та необхідність в усіх заходах, які здійснюються фіскальними органами в інформаційній сфері; метод примусу полягає у використанні владного ресурсу органами ДФС України для застосування тих чи інших примусових заходів, реалізації їх у кожному конкретному випадку, забезпечення прав, свобод і законних інтересів суб'єктів податкових та митних інформаційних правовідносин, які здійснюють діяльність, що виходить за межами дозволеної.

12. Запропоновано обсяг інформації, який є в розпорядженні органів ДФС України, класифікувати за таким критеріями, як відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом. До відкритої віднесена інформація довідково-інформаційного характеру. До інформацій з обмеженим доступом належать особливо цінні відомості та/або дані, доступ до яких обмежений. Така інформація, залежно від відомостей та їх цінності, поділяється на конфіденційну інформацію, таємну інформацію та службову інформацію і наділена відповідним правовим режимом, який є порядком регулювання створення, зберігання, використання, поширення, контролю та захисту інформації, що створює бажаний соціальний стан для задоволення інтересів суб'єктів податкових та митних правовідносин.

13. Запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту інформації, що використовується у діяльності органів ДФС України: 1) формування повного обсягу правових документів, що пов'язаних із захистом податкової та митної інформації; 2) визначення заходів відповідальності посадових осіб органів ДФС України за порушення правил захисту податкової та митної інформації; 3) визначення посадових осіб, відповідальних за організацію захисту інформації в органах ДФС України за такими напрямками: забезпечення безпеки податкової та митної інформації незалежно від її носія; забезпечення збереженості податкової та митної інформації; забезпечення криптографічного захисту податкової та митної інформації; забезпечення безпеки інформаційних систем; забезпечення безпеки шифрованого зв'язку; забезпечення інженерно-технічного захисту податкової та митної інформації й інформаційних систем; забезпечення достовірною управлінською інформацією керівництва органів ДФС України; 4) визначення порядку вирішення спірних ситуацій з питань забезпечення правового захисту податкової та митної інформації, що використовується в діяльності органів ДФС України.

14. Здійснено класифікацію правопорушень, пов'язаних з недотриманням норм інформаційного законодавства в діяльності органів ДФС України, за які настає адміністративна відповідальність за такими критеріями: правопорушення проти інформації, інформаційних ресурсів, що посягають на податкові та митні правовідносини щодо забезпечення належних технологічних характеристик інформації

(конфіденційності, цілісності, доступності, спостережності); правопорушення проти інформаційного простору, які посягають на податкові та митні правовідносини, пов'язані з якістю і цінністю інформації (її повнотою, об'єктивністю, своєчасністю, нешкідливістю тощо); правопорушення проти інформаційної інфраструктури, що посягають на податкові та митні правовідносини, які виникають у сфері використання об'єктів інформаційної інфраструктури (інформаційно-телекомунікаційних систем, комп'ютерів, серверів, їх програмного забезпечення тощо); інші інформаційні правопорушення, яким властиве використання інформації, інформаційного простору, інформаційної інфраструктури під час здійснення протиправних діянь, що посягають на інші правовідносини (щодо приватної власності, суспільної та державної безпеки, господарської діяльності тощо).

15. Основними проблемами адміністративно-правового забезпечення інформаційної політики в діяльності органів ДФС України є такі проблеми, що лежать у площині кадрового забезпечення органів ДФС України висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти методологічним і технологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи для практичного впровадження інформаційної політики в податкових та митних органах; проблеми, пов'язані із загальною організаційною структурою органів, які формують та реалізують державну інформаційну політику в діяльності органів ДФС України, невизначеність у використовуваних підходах і принципах їх організації; проблеми, пов'язані із забезпеченням здійснення державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України, що стосуються адміністративно-правових засобів інформаційно-аналітичної роботи, які застосовуються фіскальними органами у сфері інформаційної діяльності; проблеми, пов'язані з нормативно-правовим забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України, зокрема закони та підзаконні акти, які розробляються в державі, регулюють здебільшого техніко-технологічну складову, практично не враховуючи інформаційно-змістовного аспекту державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України, що є центральним фактором формування і реалізації ефективної державної інформаційної політики в даній сфері; проблеми, пов'язані з недосконалістю правової регламентації взаємодії влади і ЗМІ, відсутність контролю за діяльністю ЗМІ при формуванні й реалізації державної інформаційної політики у діяльності органів ДФС України.

16. На підставі дослідження досвіду зарубіжних країн (США, Канади, Австралії, Нової Зеландії, країн ЄС, пострадянських країн) щодо інформаційного забезпечення адміністративної діяльності фіскальних органів зроблено висновок, що в Україні вже давно існує потреба у правовому регулюванні інформаційного забезпечення щодо створення єдиних уніфікованих стандартів і механізмів електронної інформаційної взаємодії центральних органів виконавчої влади та суб'єктів подання фіскальної звітності, й переході від традиційної паперової технології зберігання та передачі даних до електронної з удосконаленням програмно-технічних засобів автоматизованої обробки інформації, що, у свою чергу, значно полегшить складання й обробку податкової звітності, зменшить надмірні операційні витрати і витрати часу на підготовку, подання, приймання й оброблення звітності, невиправдані

матеріальні витрати на придбання бланків та мінімізує вплив людського фактора – наявність помилок у звітності, суб'єктивізм, корупційні прояви.

17. Обґрунтовано і запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, а саме: правовий (може бути представлений у вигляді двох складових: організаційно-правової та виконавчо-правової); організаційний; інженерно-технічний. Правовий напрям полягає у розробленні та реалізації законів, підзаконних правових актів, норми яких спрямовані на забезпечення та захист інформаційної діяльності органів ДФС України. Організаційний напрям передбачає регламентацію службової діяльності та взаємовідносин співробітників податкових і митних органів, спрямовану на забезпечення та захист інформаційної діяльності в цих органах. Інженерно-технічний напрям полягає у використанні технічних та програмно-апаратних засобів, а також технічних систем для забезпечення та захисту інформаційної діяльності органів ДФС України.

18. Запропоновано проект Концепції правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України, мета якої полягає у забезпеченні інформаційної безпеки, конфіденційності та захисту інформації в органах ДФС України, зменшенні витрат на її адміністрування. Указана Концепція повинна стати тим актом, на основі якого будуть проведені зміни у системі фіскальних органів та її структурі, упроваджені цілеспрямовані програмні методи управління, зокрема забезпечення посилення аналітичної, прогнозної, регулюючої, організаційної та контрольної функцій органів, формуватися інші законодавчі та відомчі акти органів ДФС України.

19. З метою належної побудови взаємозв'язків між платниками податків і контролюючими органами щодо надання інформації на запити останніх та впорядкування процедури інформування платником податків контролюючих органів про свою відмову в наданні інформації у зв'язку з порушенням вимог запиту запропоновано:

1. Викласти п. 16.1.5 ст. 16 Податкового кодексу України таким чином:

16.1. Платник податків зобов'язаний:

«16.1.5. подавати належно оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначати конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання. У разі, коли запит складено з порушенням вимог, визначених абзацами першим – п'ятим пункту 73.3 статті 73 цього Кодексу, платник податків повинен протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту поінформувати контролюючий орган про ці порушення».

2. Доповнити абзац 16 пункту 73.3 статті 73 Податкового кодексу України та викласти її у такій редакції:

«Платники податків та інші суб'єкти інформаційних відносин зобов'язані подавати інформацію, визначену в запиті контролюючого органу, та її документальне підтвердження (крім випадків проведення зустрічної звірки) протягом 15 робочих днів

з дня, наступного за днем отримання запиту (якщо інше не передбачено цим Кодексом). У разі коли запит складено з порушенням вимог, визначених абзацами першим – п'ятим цього пункту, платник податків протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту, інформує контролюючий орган про ці порушення та звільняється від обов'язку надавати відповідь на такий запит».

3. Викласти п. 16 Порядку періодичного подання інформації органам державної податкової служби та отримання інформації зазначеними органами за письмовим запитом так:

«У разі коли запит складено з порушенням вимог, визначених у пунктах 9 і 10 цього Порядку, суб'єкт інформаційних відносин протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту, інформує контролюючий орган про ці порушення та звільняється від обов'язку надавати відповідь на такий запит.

Кількість запитів, які можуть бути направлені платнику податків контролюючими органами, не повинна перевищувати 3 запитів на місяць».

З метою ефективного і всебічного здійснення адміністративного судочинства та унеможливлення уникнення адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення, ураховуючи наявну завантаженість судів загальної юрисдикції щодо розгляду справ, у тому числі, і про адміністративні правопорушення в інформаційній сфері, вважається доцільним внести зміни до статті 38 КУпАП, що стосується строків накладення адміністративного стягнення, зокрема пропонується збільшити строк накладення адміністративного стягнення за порушення норм інформаційного законодавства (до шести місяців). Указану статтю доповнити абзацем шостим, виклавши його у такій редакції:

«Стаття 38. Строки накладення адміністративного стягнення

...

Адміністративне стягнення за вчинення інформаційних правопорушень, а також правопорушень, передбачених статтею 212-3 цього Кодексу, може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення.

Необхідність у запропонованій зміні зумовлена тим, що на сьогодні через низки причин об'єктивного і суб'єктивного характеру масово трапляються випадки, коли на день розгляду справ цієї категорії вже минув строк для накладення адміністративного стягнення. У зв'язку з цим провадження щодо особи, яка здійснила порушення норм інформаційного законодавства, закривається, а особа фактично уникає відповідальності за вчинене правопорушення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Литвин Н. А. Реалізація інформаційної політики органами Державної фіскальної служби України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Одеса: Гельветика, 2018. 516 с.

2. Правове регулювання управлінської та правоохоронної діяльності у сфері оподаткування: колективна монографія; Рябченко О. П., Денисюк С. Ф., Джафарова

О. В., Артеменко І. А., Біла В. Р., Войтенко І. С., Литвин Н. А., Параниця С. П., Рябченко Ю. Ю., Тильчик О. В., Туник Ю. І., Шатрава С. О.; за заг. ред. О. П. Рябченко. Х.: В деле, 2016. 472 с. (*особистий внесок здобувача: аналіз та розроблення інформаційного та правового забезпечення управлінської та правоохоронної діяльності у сфері оподаткування*).

3. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ: Новий друк, 2015. 570 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 29) (авторство п.5.3) (*особистий внесок здобувача: аналіз поняття та принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах ДФС України*).

4. Податкова політика держави: теорія формування та практика реалізації (реферативний огляд науково-дослідних робіт НДЦ з проблем оподаткування: 2008–2012 роки): монографія. Ірпінь: ВЦ НУДПСУ України, 2013. 406 с. (розділ 24, с. 359–368) (*особистий внесок здобувача: аналіз юридичних аспектів імплементації міжнародно-правових норм у сфері оподаткування в законодавство України*).

5. Литвин Н. А. Правове забезпечення функції інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Наука і правоохорона*. 2018. № 1(39). С. 131–138.

6. Литвин Н. А. Принципи правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Правові новели. Видання внесено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)*. 2018. № 4. С. 196–202.

7. Литвин Н. А. Сучасний стан правового забезпечення інформаційної безпеки органів Державної фіскальної служби України. *Актуальні проблеми сучасності (теорія і практика)*. Серія: *Право*. 2018. Випуск 1–2 (10–11). С. 81–86.

8. Литвин Н. А. Правовий режим податкової інформації у діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Наука і правоохорона*. 2018. № 2(40). С. 96–104.

9. Литвин Н. А. Наукові підходи щодо визначення поняття інформаційних ресурсів у діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Соціологія права*. 2018. № 1–2(24-25). С. 35–42.

10. Литвин Н. А. Органи Державної фіскальної служби України як суб'єкт інформаційних правовідносин. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 3(15). С. 53–58.

11. Литвин Н. А. Методи забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Наше право* 2018. № 2. С. 12–17.

12. Литвин Н. А. Форми забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 38–44.

13. Литвин Н. А. Актуальні питання адміністративної відповідальності за порушення норм інформаційного законодавства у діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Науковий вісник публічного і приватного права*. Випуск 3. Том 2. 2018. С. 24–29.

14. Литвин Н. А. Деякі аспекти інформаційного забезпечення діяльності митних органів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія:

Юридичні науки. Видання індексується в міжнародних наукометричних базах даних: Google Scholar, Index Copernicus International (Республіка Польща), РІНЦ. 2017. № 865. С. 273-278.

15. Литвин Н. А. Інформаційне забезпечення протидії корупції в діяльності органів Державної фіскальної служби України. *«Юридичний науковий електронний журнал».* Видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus International (Республіка Польща).* 2017. № 1. С. 93–95. URL : <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=66>

16. Литвин Н. А. Інформаційне суспільство як головний пріоритет перспективного розвитку держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія: *Юридичні науки.* Видання індексується в міжнародних наукометричних базах даних: *Google Scholar, Index Copernicus International (Республіка Польща), РІНЦ.* 2017. № 876. С. 157–162.

17. Литвин Н. А. Організаційно-правові аспекти збору, аналізу та використання інформації органами Державної фіскальної служби України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія: *Юридичні науки.* Видання індексується в міжнародних наукометричних базах даних: *Google Scholar, Index Copernicus International (Республіка Польща), РІНЦ.* 2017. № 884. С. 147–154.

18. Литвин Н. А. Проблеми правового регулювання інформаційної безпеки України. *Наука і правоохорона.* 2017. № 3 (37). С. 85–90.

19. Литвин Н. А. Теоретичні підходи щодо правового регулювання Державної інформаційної політики у діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Наука і правоохорона.* 2017. № 4 (38). С. 64–69.

20. Литвин Н. А. Проблеми та перспективи розвитку правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Європейські перспективи.* 2017. № 2. С. 203–210.

21. Литвин Н. А. Структура інформаційних правовідносин у діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Порівняльно-аналітичне право.* 2017. № 6. С. 234–236. URL : <http://www.pap.in.ua/>

22. Литвин Н. А. Деякі аспекти інформаційного забезпечення органів Державної фіскальної служби України. *Правова просвіта.* № 1. 2016. С. 62–69. URL : <http://osvita-pravova.org.ua>

23. Литвин Н. А. Деякі особливості застосування інформаційних ресурсів органами Державної фіскальної служби України. *Порівняльно-аналітичне право.* 2016. № 2. С. 144–146. URL : <http://www.pap.in.ua/>

24. Литвин Н. А. Окремі проблемні питання інформаційного забезпечення органів Державної фіскальної служби України. *АУСПІЦІЯ: міжнародне чесько-українське науково-теоретичне видання.* Прага, 2016. С. 30–35.

25. Литвин Н. А., Литвин О. В. Правове забезпечення інформаційної політики України в сучасних умовах. *Науковий вісник Національного університету ДПС України.* 2015. № 1 (68). С. 74–80. (особистий внесок здобувача: дослідження сучасного стану правового забезпечення інформаційної політики України).

26. Литвин Н.А., Литвин О.В. Окремі теоретико-правові аспекти оцінювання якості надання адміністративних послуг у підрозділах Державної фіскальної служби

України. *Соціологія права*. 2014. № 3–4 (10–11). С. 72–77. (особистий внесок здобувача: дослідження теоретичних аспектів оцінювання якості надання адміністративних послуг у підрозділах ДФС України).

27. Литвин Н. А., Литвин О. В. Органи Державної фіскальної служби України як суб'єкти надання адміністративних послуг. *Малий і середній бізнес (право, держава, економіка)*. 2014. № 3–4 (58–59). С. 82–88. (особистий внесок здобувача: визначення суб'єктів надання адміністративних послуг).

28. Литвин Н. А., Долгий А. А., Сидоренко А. Н. Оценка нормативно-правового обеспечения определения эффективности взаимодействия следователей и оперативных подразделений правоохранительных органов (на материалах налоговой милиции Украины). *«Legea Şi Viaţa («Закон и жизнь»)*. 2014. № 4/3 (268). С. 107–109. (особистий внесок здобувача: критерії оцінки ефективності взаємодії слідчих та оперативних підрозділів податкової міліції).

29. Литвин Н. А., Шапка А. В. Інформаційні відносини в податковій сфері. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2013. № 4 (63). С. 54–59. (особистий внесок здобувача: визначення поняття інформаційних відносин у податковій сфері).

30. Литвин Н. А., Гой В. П. Взаємовідносини податкових органів з платниками податків: сучасний стан та напрями модернізації. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2011. № 4 (55). С. 147–153. (особистий внесок здобувача: розроблення пропозицій щодо взаємовідносин податкових органів з платниками податків).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

31. Литвин Н. А. Роль держави у регулюванні процесів розвитку сфери інформатизації суспільства. *Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 15–16 березня 2018 р.). Ірпінь – Білосток. Видавництво Університету ДФС України, 2018. С. 219–221.

32. Литвин Н. А. Аналіз нормативно-правового регулювання надання адміністративних послуг органами ДФС України. *Адміністративно-правове забезпечення безпеки людини та громадянина на сучасному етапі розвитку суспільства*: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (м. Київ, 24 травня 2018 р.). Київ: Київський міжнародний університет, 2018. С. 11–12.

33. Литвин Н. А. Щодо проблем реалізації Державної інформаційної політики в сучасних умовах. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку*: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 р.). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. С. 105–107.

34. Литвин Н. А. Місце електронного документообігу в загальній системі електронного урядування. *Правова доктрина та юридична практика: основні шляхи взаємовпливу та підвищення ефективності*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26 травня 2017 р.). Київ: Київський національний

університет імені Тараса Шевченка, 2017. С. 90–92.

35. Литвин Н. А. Напрями реалізації Державної інформаційної політики України щодо правового забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів. *Актуальні проблеми запобігання корупції та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в контексті створення служби фінансових розслідувань*: матеріали науково-практичного семінару (м. Ірпінь, 20 жовтня 2017 р.). Київ: Алерта, 2017. С. 28–30.

36. Литвин Н. А. Окремі аспекти правового регулювання інформаційних відносин у сфері оподаткування. *Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства*: матеріали круглого науково-практичного столу (м. Київ, 25 березня 2016 р.). Київ: Видавництво КНУКМ, 2016. С. 435–438.

37. Литвин Н. А. Інформаційна безпека органів Державної фіскальної служби України як складова національної безпеки України. *Фінансова безпека України на сучасному етапі*: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь, 25 березня 2016 р.). Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. С. 181–184.

38. Литвин Н. А. Інформаційні ресурси як забезпечувальний фактор ефективної діяльності органів Державної фіскальної служби України. *Актуальні питання реалізації нового Закону України «Про державну службу»*: матеріали всеукраїнського форуму вчених-адміністративістів (м. Запоріжжя, 21 квітня 2016 р.). Запоріжжя: Видавництво Запорізького національного університету, 2016. С. 198–199.

39. Литвин Н. А. Міжнародно-правова регламентація права громадян на інформацію. *Соціально-правові проблеми доступу до інформації: міжнародний досвід та українські реалії*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 26 квітня 2016 р.). Київ: Видавництво «Інституту законодавчих передбачень та правової експертизи», 2016. С. 48–50.

40. Литвин Н. А. Нормативно-правове регулювання права громадян на інформацію в Україні. *Матеріали круглого науково-практичного столу присвяченого 67-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* (м. Київ, 10 грудня 2015 р.). Київ: Видавництво ДНДІ МВС України, 2015. С. 66–70.

41. Литвин Н. А. Коррупционные риски, которые возникают среди работников центральных органов государственного управления в сфере налогообложения при исполнении своих функциональных обязанностей. *Инновационная экономика в условиях глобализации: современные тенденции и перспективы*: материалы международной научно-практической конференции. (Республика Беларусь, 10–11 апреля 2014 г.). Международный университет МИТСО. Минск, 2014. С. 203–204.

42. Литвин Н. А. Деякі аспекти протидії корупції в Міністерстві доходів і зборів України. *Формування нової парадигми оперативно-розшукової діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки України*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 30 травня 2014 р.). Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2014. С. 16–21.

43. Литвин Н. А. Проблеми застосування антикорупційного законодавства України в сучасних умовах. *Протидія корупційним проявам в органах Міністерства*

доходів і зборів: матеріали науково-практичного семінару (м. Ірпінь, 21 листопада 2013 р.). Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. С. 86–89.

44. Литвин Н. А., Шапка А. В. Надання електронних послуг платників податків в умовах формування інформаційного суспільства. *Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти: матеріали X Ірпінських міжнародних педагогічних читань* (м. Ірпінь, 29-30 березня 2012 р.). Ірпінь: НУДПСУ, 2012 (частина 4). С. 23–31. (особистий внесок здобувача: аналіз сучасного стану надання електронних послуг).

45. Литвин Н. А. Моніторинг громадської думки як ефективний засіб удосконалення діяльності податкових органів у сфері налагодження партнерських взаємовідносин з платниками податків. *Адміністративно-процесуальна діяльність органів ДПС України у сфері взаємовідносин з платниками податків: сучасний стан та напрямки модернізації: матеріали науково-практичного семінару* (м. Ірпінь, 30 вересня 2011 р.). Ірпінь: НДЦ ПО НУДПСУ, 2011. С. 63–67.

46. Литвин Н. А. Окремі питання адаптації податкового законодавства України до законодавства ЄС. *Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів: матеріали Науково-практичної конференції* (м. Ірпінь, 28 жовтня 2011 р.). Ірпінь: НДЦ ПО НУДПСУ, 2011. С. 263–267.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертаційного роботи

47. Заохочення у службовому праві: навч. посіб. / Н. О. Армаш, Ю. А. Берлач, І. В. Болокан, Н. А. Литвин та ін. ; за заг. ред Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ: Ін Юре, 2017. 360 с. (особистий внесок здобувача: аналіз нормативно-правових актів щодо заохочення працівників ДФС України).

48. Дисциплінарно-деліктне право України: навч. посіб. / Т. С. Аніщенко, Ю. А. Берлач, Д. С. Бондаренко, Н. А. Литвин та ін. ; за заг. ред Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ: Ін Юре, 2016. 464 с. (особистий внесок здобувача: аналіз нормативно-правових актів, що стосуються дисциплінарної відповідальності працівників ДФС України).

49. Литвин Н. А., Мороз С. С. Шляхи протидії корупції в підрозділах правової роботи Державної фіскальної служби України. *Підприємство, господарство і право*. 2014. № 8. С. 60–63. (особистий внесок здобувача: аналіз корупційних правопорушень в підрозділах правової роботи ДФС України).

50. Литвин Н. А. Роль інформаційних ресурсів органів ДФС України при виявленні кримінальних правопорушень, пов'язаних із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. *Міжнародний юридичний вісник: Збір. наук. праць Національного університету ДПС України*. 2014. Випуск 1 (1). С. 108–114.

51. Литвин Н. А., Семир'янов Д. Я., Долгий О. А. Оцінка стану інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності в податкових органах України. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2012. № 2. С. 62–66. (особистий внесок здобувача: розробка критеріїв ефективності інформаційно-правового забезпечення адміністративної діяльності органів доходів і зборів).

АНОТАЦІЇ

Литвин Н. А. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2019.

У дисертації здійснено комплексне та системне дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України. Роз'яснено науково-прикладну проблему адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України та розроблено цілісний доктринальний підхід до формування концепції її забезпечення. У роботі досліджено генезу теорії інформаційно-правового та адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України з виокремленням чотирьох основних періодів. Визначено особливості реалізації адміністративно-правових форм і методів у сфері забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів. Окрему увагу приділено характеристиці принципів, покладених в основу реалізації інформаційної політики фіскальних органів.

На підставі позитивного досвіду зарубіжних країн сформульовано пріоритетні напрями вдосконалення нормативних положень щодо використання в Україні Єдиного державного інформаційного ресурсу стосовно даних про платників податків та зборів, об'єкти оподаткування, з доступом до нього органів публічного адміністрування та правоохоронних органів. Сформовано комплекс теоретико-методологічних, концептуальних та організаційно-правових напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності фіскальних органів.

Ключові слова: *адміністративно-правове забезпечення, органи ДФС України, інформація, інформаційна діяльність, інформаційна політика, суб'єкти податкових та митних правовідносин.*

Литвин Н. А. Административно-правовое обеспечение информационной деятельности органов Государственной фискальной службы Украины. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Университет государственной фискальной службы Украины, Ирпень, 2019.

В диссертации осуществлено комплексное и системное исследование административно-правового обеспечения информационной деятельности органов Государственной фискальной службы Украины. В работе исследован генезис формирования теории информационно-правового и административно-правового обеспечения информационной деятельности органов ГФС Украины с выделением четырех основных периодов. Определены особенности реализации административно-правовых форм и методов в области обеспечения информационной деятельности

фискальных органов. Особое внимание уделено характеристике принципов, положенных в основу реализации информационной политики фискальных органов.

Установлено, что концептуальный подход к исследованию проблем административно-правового обеспечения информационной деятельности органов ГФС Украины предусматривает ключевые положения, которые направлены на упрощение процедур документооборота, гармонизацию механизма использования электронной цифровой подписи в процессе деятельности фискальных органов с Системой электронного взаимодействия органов исполнительной власти, построение комплексной системы защиты информации, обеспечение полноценного функционирования Электронного кабинета плательщика, оптимизацию системы налогового консультирования и переход от индивидуальных налоговых консультаций к стандартизированным ответам, налаживание эффективного взаимодействия по обмену информацией с налоговыми и таможенными органами иностранных государств по запросам о взаимной административной помощи, выявление и устранение дестабилизирующих факторов, предупреждение правонарушений и информационных угроз публичным и частным интересам государства.

Доказана необходимость усовершенствования и дальнейшего развития электронного взаимодействия между органами ГФС Украины и субъектами информационных налоговых и таможенных правоотношений, которая заключается в полном переходе органов ГФС Украины на бесконтактное общение, в первую очередь с физическими и юридическими лицами – плательщиками налогов. С учетом этого предложены ключевые стадии перехода фискальных органов к предоставлению информационных услуг на бесконтактной основе.

На основании исследования опыта зарубежных стран (США, Канады, Австралии, Новой Зеландии, стран ЕС, постсоветских стран) по информационному обеспечению административной деятельности фискальных органов сделан вывод, что в Украине уже давно возникла необходимость правового регулирования информационного обеспечения по созданию единых унифицированных стандартов и механизмов электронного информационного взаимодействия центральных органов исполнительной власти и субъектов представления отчетности и перехода от традиционной бумажной технологии хранения и передачи данных к электронной с совершенствованием программно-технических средств автоматизированной обработки информации, что, в свою очередь, значительно облегчит составление и обработку налоговой отчетности, уменьшит чрезмерные операционные расходы и затраты времени на подготовку, представление, прием и обработку отчетности, неоправданные материальные затраты на приобретение бланков и минимизирует влияние человеческого фактора – наличие ошибок в отчетности, субъективизм, коррупционные проявления.

Обоснованы и предложены направления совершенствования административно-правового обеспечения информационной деятельности органов ГФС Украины, а именно: правовое (может быть представлено в виде двух частей: организационно-правовое и исполнительно-правовое) организационное; инженерно-техническое. Правовое направление заключается в разработке и реализации законов, подзаконных правовых актов, нормы которых направлены на обеспечение и защиту

информационной деятельности органов ГФС Украины. Организационное направление предполагает регламентацию служебной деятельности и взаимоотношений сотрудников налоговых и таможенных органов, направленной на обеспечение и защиту информационной деятельности в этих органах. Инженерно-техническое направление заключается в использовании технических и программно-аппаратных средств, а также технических систем для обеспечения и защиты информационной деятельности органов ГФС Украины.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, органы ГФС Украины, информация, информационная деятельность, информационная политика, субъекты налоговых и таможенных правоотношений.

Lytvyn N.A. The administrative-legal providing of information activities of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine. – As a manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Legal Sciences, speciality 12.00.07. – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. – State Fiscal Service University of Ukraine. – Irpin, 2019.

In the thesis the complex and system research of administrative-legal providing of information activities of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine is conducted. A scientific-applied problem of administrative-legal providing of information activities of the authorities of the SFS of Ukraine is explained and a complete doctrinal approach to forming of the concept of its providing is developed. A genesis of the theory of information-legal and administrative-legal providing of information activities of the authorities of the SFS of Ukraine with allocation of four main periods are investigated in the work. Features of realization of administrative-legal forms and methods in the field of providing of information activities of the fiscal authorities are defined. Special attention is paid to characteristic of the principles which have been put into the basis for implementation of information policy of fiscal authorities.

It is formulated the priority directions of improvement of normative provisions on use in Ukraine of the Uniform state information resource about data on taxpayers, subjects to taxation, with access of the authorities of public administration and law enforcement authorities to it, on the basis of positive experience of foreign countries. The complex of the theoretical-methodological, conceptual and organizational-legal directions of improvement of administrative-legal providing of information activities of fiscal authorities is created.

Keywords: administrative-legal providing, the authorities of the SFS of Ukraine, information, information activities, information policy, subjects of tax and customs legal relations.

Підписано до друку 17.01.2019 року. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк.арк. 1,9. Тираж 100 прим.
Зам. № 14
Видруковано в Університеті
державної фіскальної служби України.
08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31